

Izbaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 48.

V Mariboru 1. decembra 1870.

Tečaj IV.

Politika priročna in odročna.

II.

„Slovenija zedinjena bi bila prva pot do jugoslovanske skupine.“ Kot praktični politikarji moramo skrbeti najpoprej za-se, to je: delati nam je na to, da tudi nas Slovence mariborskega okraja pribodnja Slovenija obsega, in da nas nemila osoda ne potisne v kako nemško skupino. Nevarnost za nas je velika. Na meji smo proti Nemštvu, ki je naše prebivalstvo ne le po mestih, nego tudi po kmetih silno pretilo. Narod v mariborskem okraju je v obče zgubil narodno zavednost; ves zbežan in nemškutarije pijan sovraži narodno stvar in tujcem pete liže. Le par krajev je še ohranilo čast narodne zavednost in bratovske ljubezni. V tem oziru se diči sv. Peter pri Mariboru, Fram in posamesne sosese v Goričkem. V drugih krajih nemškutarija cvete, ali pa ljudje ne marajo čisto nič ne za politiško, ne za narodno življenje. Le tako je bilo nasprotni stranki mogoče, tudi pri zadnji volitvi zmagati. Kako daleč smo tukaj od zaželenega cilja, spričuje bolj ko vse drugo ravno to, da so nemčurji naše ljudi plašili s tem, česar jim je k narodnemu obstanku neogibno potreba, kot ribi vode. Plašili in preplašili so jih — s „zedinjeno Slovenijo“, češ, da bi potem več davkov imeli, ker je Kranjska bolj uboga, in da bi se potem proti nemškemu Štirskemu in Koroškemu zavori (šrange) potegnili, in bi se za vsako reč, ki se izvažala ali vvažala, voznina (col) plačevati morala. Mi se ve da se takim oslarijam smejimo, in drugi se nad njimi jezijo; pa eni kot drugi nimamo prav, ker se nad nevednostjo ni ne smejeti, ne togotiti, marveč se je le prav resno vprašati: kako nevedne podučiti in jih na pravo pot spraviti? In sopot nam stopi, kot nadležni Mefisto, vprašanje pred oči: kako, po katerem potu je zbežanim, v nemškutarijo vtopljenim ljudem do živega priti, jih podučiti? Če narodnjaki ne skušamo v ožjo dotiko priti z ljudmi, ampak smo zadovoljni, da smo sami narodnega duha navdani in da čitaje novine visoke politiške misli snujemo in navdušeno svoje simpatije ali antipatije odkrivamo: smo zares politiški otročaji, ker pustimo pri vsem svojem narodnem navdušenju, narodnim nasprotnikom na stečaj odprta vrata do ljudstva, da ga za svojo reč obdelujejo, ter nam pot zategajo, da nas naposled rojaki sami odrivajo.

Ako ostane stvar pri nas, kakor žalibože do zdaj, bomo v kratkem gotovo videli, da bodo nasprotniki vnovič sproženo idejo o jugoslovanski skupini kot izdatno orožje proti nam obrnoli in še več zmešnjave napravili, kakor s strašilom zedinjene Slovenije. Iz tega sicer za nas ne sledi, da misel o jugoslovanski skupini zatajujemo in skrivamo, nego sledi le to, da se pred vsem politike držimo, ki namreč narod tega okraja, v katerem bivamo, pripravlja in budi za to, česar neogibno potrebuje, hoče li kot narod obstati. Slovincem proti nemški meji bivajočim je potreba izdatne podpore od narodne stranke, ktera mora vse žile napeti, da se narodna zavest vzbudi. Ako se to posreči, bo tudi narod o jugoslovanski skupini istih misli, kakor mi, ako pa pustimo ljudi v nemar in nemčurjem v pestéh, bo gotovo ta narod sam največji nasprotnik vsemu prizadevanju tudi naj bolj vnetih narodnjakov. Kdor misli kaj doseči, brez da ljudstvo za stvar gori, se v odločilnih časih grozno blamira. Kakor stvari dandanas stojé, se brez narodove volje sicer

novi davki nakladajo, ne pa dežele po narodnosti v nove politiške celote devljejo. Brez splošne narodne zavesti ne moremo na njeno stran; narodno zavest buditi je za zdaj edino potrebno, je in bi morala naša politika biti: vse drugo nam je silno odročno in ostane neplodno, dokler nismo vzbudili narodnega duha v svojem duševno zakopanem okraju.

To je bil poglobitni namen, zaradi kterega se je bilo lansko leto v Mariboru osnovalo „politiško društvo“. A bilo je — mrtvo rojeno dete. Vzrok temu rajše zamolčimo. Zalostni izid poslednje volitve je spodbudil nektere domoljube, osnovati „konservativno politiško društvo“, čigar blagi namen je: združiti k vzajemnemu delovanju vse narodne moči in rešiti Slovence mariborskega okraja narodne in politiške smrti. Skoraj bo pol leta, kar društvo obstoji; ali imenik društvenikov domoljuba silno v oči kolje, ko pogrša marsikterega narodnjaka, ki bi sposoben bil pripomagati k vzbujenju ubogih Slovencev mariborskega okraja. V Mariboru in nja okraju, kder nas je sredi mlačnega, na pol ponemčenega naroda le mala peščica narodnjakov, se zamore kaj zdatnega le opraviti, ako si vsi lepo složno v roke sežemo in brez onjavljeuja v enem duhu delamo. Konservativno politiško društvo ni zaradi sebe osnovano, nego za okraj, da se ljudje tudi na politiškem polju izobrazijo. Komar je zares mar za blagor naroda, ne odtegne svojih moči društvu, ki ima poglobitni namen: kazati rojakom pravo pot v politiškem življenju. Ker smo prepričani, da v razvoju zdrave politike nenaravnih skokov ni, da Slovenci starodavne grehe nesložnosti svojih prededov le s tem popraviti zamoremo, ako smo odkritosrčni in složni: zato želimo, da bi konservativno politiško društvo prijateljsko središče bilo, v katerem se strinjajo moči vseh, naj si bodo tega ali onega stanu. — Da bi ne bil to glas vpijočega v pustoti!

Z bojišča.

Kakor francoski uradni listi pišejo, se je francoski vojski začelo nekoliko bolj goditi, in čeravno se še niso dobile nobene odločivne bitve, so vendar sovražnika na več krajih dobro pretepli.

19. novembra so Francozi napadli pruske huzarje pri Chatillon-u in so jih stirali nazaj do Chateau-Vilain-a. Huzari so zgubili 120 mož in 70 konjev. On isti dan so Francozi tudi napravili izkok iz trdnjave Mezieres, in so pobili 500 sovražnikov, ter jim vzeli tudi en top. Prusi so hoteli napraviti most čez reko Maas, bili so vendar od Francozov pregnani.

22. novembra je francoska armada začela iti naprej proti Vernon-u, in je tako sovražniku vzela veliko živeža, ki je šel od Pacy v Mantes, 1500 vojakov, ki je transport spremljalo je bilo pobito in razškrpljeno.

22. novembra pa so Nemci vzeli Naget-le-Rotrou, kterega je branila samo narodna straža. Pri Chatillon-u se je srečno bojeval Ricciotti Garibaldi proti Nemcem.

Trdnjava Thionville se je morala 24. novembra Nemcem podati, in Nemci so vjeli tamo 4000 vojakov in dobili 200 topov.

Pri Parizu se je bojevanje začelo 25. novembra posebno pri trdnjavi Jvry, Banvres in Issy. Misli se, da Nemci ne bodo napadli Pariza pri trdnjavi Banvres in Issy, temoč pri St. Denis-u.

Francozi so tudi sovražnika premagali pri Brauju in precej daleč odgnali.

Francoska vlada je zankazala, da se naj v raznih krajih napravi 10 novih vojnih taborov. Tabori v Omerju, Cherbourg, Rochelles- in Pasdelanaciers-u bodo obsegali 250.000 mož in bodo strateški tabori. V drugih taborih, kjer bo zbrano 60.000 mož, se bodo novi vojaki vežbali in podučevali. Vsakako je gotovo, da se pripravlja velika bitva.

Prusi hočejo najprej uničiti zahodno francosko armado, in zato je Garibaldi moral hitro iti s svojo armado zahodni armadi na pomoč in se združiti z armado generala Aurelles-a.

27. novembra je bila bitva celi dan med prvo prusko armado in napredujočo zahodno francosko armado. Pruski telegram se glasi o tej bitvi tako le: Zmaga proti zahodni armadi je naša, če ravno je imel sovražnik več vojakov kakor mi, in dobro oboroženih, smo ga vendar do Amiens a nazaj vrgli. Naše zgube so velike. Francoski telegram pa pravi: 27. novembra je bila celi dan bitva med Villers-Bretonneux in Saleux, bitva se je dobro vodila in je trajala do 1/4 uri zvečer. Villers-Bretonneux so sovražniki z mnogimi kanoni in z zelo veliko večino vojakov vzeli. V Boves smo bili pobiti, v Dury smo se vendar dobro držali. Sovražnik je imel više 30.000 mož v bitvi.

Iz tega se vidi, da so sicer Francozi spet dobili malo klofuto, da še vendar zahodna Francoska armada celo ni vničena, in da bodo Nemci še mnogo imeli ž njo opraviti.

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca decembra.

V hiši in dvornu. Naročiti se mora „Slov. Gospodar“ za leto 1871, ki prinaša prav važne in podučljive stvari za gospodarje, in velja s poštnino vred samo 3 gold. celo leto; mora vsak dober gospodar priporočati ta zelo potreben list. Postrčeje in kleti se morajo dobro zadelati, da ne more sneg notri leteti. Žito se mora premetati in žitnica večkrat dobro prevetriti in sicer pri mirnem in suhem vremenu; klet, v kateri se hrani krompir, repa itd., se tudi naj prevetri in gnjilo zelenje prebere in odstrani; se mora mlatiti, tabak navešen pobrati, konoplje tretji, olje delati.

V kleti (pivnici). Letušnje vino se naj prvokrat pretoči. Slamno vino se dela.

V hlevu. Mora se skrbeti za čistočo in zdravo klajo. Če je vreme prav suho, se ovce lahko ženejo na goste žetve na pašo, prej se jim vendar mora dati suha klaja.

V vrtu za zelenjavo. Semena se morajo izlučiti in sesnažiti. Če je vreme ugodno, se lahko delajo nove parne grede. Celi vrt se naj pognoji in zemlja mešana naj premeče, kesna salata, redkva in petersilja se naj seje v tople (parne) grede.

V sadovnjaku. Sadovna drevesa se morajo zmiraj čistiti, če je vreme ugodno in če je mogoče, vsa gosenična gnezda pobrati; drevesom, ki nočejo roditi, se naj poseka nekoliko postransko korenje; okoli dreves se naj izkopajo jamice, in drevesa se naj pognojijo.

V vinogradu. V vinograde se naj vozi gnoj, grabice se naj iztrebijo, zemlja se naj nosi v vinograd, novi vinogradi se rigolijo. Brajdine trte se naj na zemljo položijo in s slamo dobro pokrijejo.

V hmelniku. Hmel nakupčen se mora večkrat pregledati.

Na polju in senokoši. Če vreme dopušča, se lahko orje, gnoj in gnojnica se naj vozi na njive in senokoše; struge po senokošah se lahko delajo, po katerih se napeljava voda na nje. Voda se na senokoše ne sme več napeljevati. Če ni zmrznjeno, se lahko delajo nove senokoše. Na senokoše, ki imajo težko ilovito zemljo, se naj navozi pesek, na katerih je pa zemlja pešnata, se naj navozi ila; na senokoše, na katerih raste kiselo seno, se naj vozi žgano apno.

V ulnjaku. Slabi panji se morajo krmiti, panji sploh večkrat odpreti in pregledati.

Pri ribniku. Trstje se mora požeti in v led na več krajih luknje napraviti.

V logu. Potrebna daveva se naj posekajo in drva nasekajo in po snežni poti ko najhitrej iz loga spravijo.

Lov. Jeleni, divje koze, srne itd. se ne smejo več streljati. Streljajo se še vendar lesice, zajci, jerebice itd.

Razne gospodarske stvari za domačo rabo.

Kako se lahko preženejo miši. Namočiti v kamenem olju (Potroleum) pavolnate ali lanene cunje in položiti pet ali šest takih cunj na prosto mesto kder so miši. Dub tega olja je mišim tako neugoden, da vse odbežijo in celo od njega pocrkajo.

Kako se v petih minutah napravi sirovo maslo (puter). Na 12 poličev vrhnja (smetene) vzemi 1 lot stolčnega goluna in 2 poliča kiselega mleka. Vse dobro zmešaj in pristavi k tihemu ognju, da postane malo mlačno. Ko se spet ohladi, se vlije v maslenico in se dobro stepe, kakor je navadno, kedar se sirovo maslo dela. Na ta način se dobi v petih minutah čisto sirovo maslo, in se ga dobi tudi več, kakor če se dela na drugi način. Samo po sebi pa se razumeva, da se vzame ali več ali manj goluna in kiselega mleka, če je več vrhnja ali manj.

Krompir s pepelom gnojiti je prav koristno, ker se ga mnogo več pridela, kakor če se gnoji samo z gnojem.

Kako dolgo se naj doji prvokrat krava. Če si hočemo izrediti prav dobro kravo dojenko, moramo jo, ko se prvokrat oteli, ko naj dalje dojiti, ker skušnje učijo, da krava prihodnjic neha davati mleko ravno on isti čas, ko se je prvokrat nehala dojiti. Krava, ki se prvokrat oteli, se mora zato dojiti najmanj 8 in pol meseca, če ravno dava zelo malo mleka, ker kesnej bode po vsakem otelenju tudi ravno tako dolgo dajala mleko. Se ve da se mora taki kravi dobro pokladati.

Črni svilni konec ostrupljen. Neki zdravniški časnik opominja, da ljudje naj ne jemljejo črnega svilnega konca v usta, ker ga obrtniki, ki ta konec delajo, mažejo z neko črno kužno mastjo, da dobi tako lepšo črno barvo.

Mali prijatelji kmetovalčevi.

Žolne (deteli)

in še drugi jake koristni ptiči gejezdijo v drevesnih votlinah. Reči moramo, da med njimi sploh ni škodljivca, marveč spadajo najkoristnejši ptiči med votlinarje, to je take ptiče, ki po votlinah gejezdijo. Vender bi večidel ne našli ali pe le malo k temu pripravnih votlin, ako bi ne bilo žPine ali detela (Picus). Narava je namreč te ptiče naročito k temu vstvarila, da povsodi, kamorkoli pridejo, po drevesih za votlinarje naj lepše votline pripravljajo. To pa storé na dvojni način. Ali dolbejo čisto nove votline, ali pv razširjajo, izsnažavajo in prikladne preorejajo one naravske votline, ki so pa še pretesne, preoske in ki so po gnjilobi same od sebe nastale. Seveda, delajo oboje le za se, bodi si da si za gnezda votline iztesavajo, bodi si da si drugod prenočišča pripravljajo. Ali oboje tako pogosto delajo, da reči moreš, one skrbijo vedno še za deset parov drugih ptic, ki sicer za valitev tudi takih votlin potrebujejo, ki si jih pa same za se izdelati ne morejo. Zakaj vsaktera dva sparana detela si na spomlad iz nova izdolbeta votlino za valenje, v drugič votline nikdar ne porabita. Te votline tedaj ostanejo drugim ptičem. Še dosti večkrat se pa to primeri z spavnimi votlinami, ktero si napravi vsaka žolna ali detel po valenju kot samec se okoli potikaje vsikdar tam, kder se le za nekoliko dni zdržavati misli. Žolni je pa to lahka reč, v kratkem času pretesati slabo, večidel le drobnim pticam primerno votlino naravsko v sebi pripravno spavnico, potem pa še drugim v pripravno vališče. Zadnji namen se pa toliko lahkje doseže, ker so naše žolne, katerih imamo osem posebnih plemen različne velikosti. Tudi so drobnejša plemena bolj mnogobrojna od večih. Zato se pa pozneje za vsako žolnino votlino, ali jo je že naredilo za valjtev, ali pa pa za drenočitev, mnogo, mnogo najde najemnikov katerim je oac naj bolj primerna. Dostikrat se vzdigne hud prepir med onimi ki se za nje potegujejo.

Sicer se pa lahko prepričaš, da ta žolnina delavnost za blizo dvajset ptičjih plemen ni nikakor slučajna, ampak v resnici dobro prevdarjena modra in neka posebna naprava. Le pomisliti je treba, kakošne so večidel one votline, ki po lesni gnjilobi same od sebe nastanejo. Vidi se, da med 6 do 8, včasih še le med 10 do 12 eno najdeš, ki je k valitvi kakemu ptiču pripravna. Veliko jih je vlažnih, ker dež v nje vha in tako niso nikakor za gnezda. Druge so še premajhne ali pretesne, imajo preozek vhod, ker gnjiloba